

Vzpomínka na Václava Zeleného

Doc. RNDr. Václav Zelený, CSc., zemřel náhle na následky koronaviru 3. listopadu 2020. S touto strohou větou na úvod se nelze smířit. Na Václava nemůžeme vzpomínat jinak než jako na člověka plného života. „Jsem terénní botanik,“ jak někdy říkával.

Na setkání s ním se vždy těšila řada jeho kamarádů, známých a studentů ze všech koutů světa. Místa setkávání byla různá – přednášky na akademické půdě, exkurze, nebo i posezení u piva. Po náročnější akci často následovala věta: „Musíme to zhodnotit.“ To bylo mnohdy očekávané vyvrcholení dne. Dělo se tak v nějaké hospůdce, kterou Václav pečlivě vybral. Sešla se často pestrá společnost a o zábavu a poučení bylo postaráno.

Obdobné setkání v místě jeho bydliště v pražských Holešovicích se uskutečnilo koncem léta 2020 s libanonskými přáteli. Václav přijal s lehkým úsměvem pozvání na naši další cestu na Blízký východ. Představa cesty nám udělala velkou radost. Nikdo z nás tehdy netušil, že se pomalu uzavírá poslední kapitola Václavova života.

Václav Zelený se narodil 15. srpna 1936 v Praze. Patřil však tělem i duší do Podblanicka, s hlavním městem Vlašim. Osada Pařeží u Chotýšan, kde se narodila jeho matka, mu byla životní základnou. Roste tam i mohutný dub, který vysadil Václavův otec z čiré radosti, že má syna.

S Václavem jsem se poprvé setkal při svých přijímacích pohovorech na Vysokou školu zemědělskou v Praze-Suchbale v r. 1976. Byl laskavým pedagogem, znalosti však vyžadoval vždy. Díky němu se mně, i mnoha dalším stala botanika koníčkem, který trvá dodnes.

V té době, na kterou vzpomínám se smíšenými pocity, stál český botanik, pokud si nezádal s režimem, na kopcích Šumavy

1 Václav Zelený u blahočetu ztepilého (*Araucaria heterophylla*). Azorské ostrovy, září 2014. Foto M. Kuklík

a díval se na jih, kde se daly tušit, a někdy i zahlédnout. Alpy. Nebylo jednoduché sehnat literaturu ani botanický klíč od Josefa Dostála (Klíč k úplné květeně ČSR, vydala Československá akademie věd, 1954). Václav patřil ke skupině, která se ven, jak jsme tehdy říkali, dostávala velmi obtížně. Pro botanika, který chce poznávat svět, to byly ztracené roky. V té době podporoval socialistický režim zemědělství v tzv. rozvojových zemích. Přijíždělo sem velké množství zahraničních studentů. Václav je velmi trpělivě učil a byl, podle jejich slov, nejlepším pedagogem. S úctou a respektem mu říkali pan doktor Zelený. Tito cizinci byli pro nás studenty velkým obohacením. Někdy i zdrojem zábavy.

Po rozpadu komunistického bloku a pádu železné opony nastalo pro většinu z nás krásné cestovatelské období. Václav se zapojil do výzkumných úkolů, později grantů a vstoupil tak do nové doby grantové. Počet zemí, které pracovně i ve volném čase navštívil, byl úctyhodný. Státy kolem Středozemního moře a Makaronésii jsme procestovali spolu. Dále se dostal do botanicky zajímavých oblastí – jen namátkou do Vietnamu, na Srí Lanku, do Senegalu, Mexika, Kolumbie, Ekvádoru, Peru a dalších. Vždy dbal, aby přivezl to nejcennější – poznatky (nejen botanické), které popularizoval v článkách a přednáškách. Velkým počtem článků (téměř 40) přispěl také do *Živy*, kde začal publikovat již v r. 1962; společně jsme připravili např. dvoudílný seriál o Madeiře (2014, 6; 2015, 1). Podrobný a kompletní soupis veškeré bibliografie V. Zeleného najdete v připravovaném čísle *Zpráv české bota-*

nické společnosti (<https://botanospol.cz/cs/zpravy-cbs>). První soupis byl již publikován v gratulovníku přátel a kolegů k jeho osmdesátinám Blanický rytíř s kopretinou (Pešout a kol. 2016).

Počátkem 90. let byla pro nás špatně dostupná literatura o rostlinách Středozemí i jiných oblastí. V souvislosti s tím se mi vybavila dřívější odpověď prof. J. Dostála, když jsem se ho u piva zeptal, proč někdo z našich botaniků nese-psal před válkou publikaci o Alpách. Odpověď zněla: „Protože jsme tam mohli.“ Tak se zrodila myšlenka připravit knihu o středozemních rostlinách, obdobně jak to učinil významný německý botanik, odborník na květeny Kanárských ostrovů a Středozemí Peter Schönfelder a jeho žena Ingrid v Německu (např. *Die Kosmos-Mittelmeerflora. Über 500 Mittelmeerpflanzen in Farbe*, Kosmos, Stuttgart 1984).

Naše putování po téměř všech státech Středozemí a Makaronésie se opakovalo každý rok a trvalo více než 20 let. Zpočátku jsme zakládali herbářové položky a fotografovali na filmy, později jsme přešli na digitální fotografii. Určitá znalost botaniky, léčivých rostlin a jejich účinků nám otevírala dveře prakticky všude. A pak tu jsou naši absolventi, jak říkával Václav, určitě nám pomohou. Byla to pravda. Setkání s přáteli v Sýrii, Jordánsku a Libanonu bylo úžasné. Vděčíme jim za mnohé. Dostali jsme se do oblastí pro cizince uzavřených – např. do hraničních pásem nebo minových polí. Navštívili jsme univerzity, výzkumné stanice, muzea a mnohé chráněné oblasti. Poznávali jsme život v rodinách křesťanských i muslimských. Potkali jsme spoustu skvělých lidí.

Během těchto cest Václav Zelený sestavil publikaci *Rostliny Středozemí* a později rozšířený atlas stejného jména, vydané v Nakladatelství Academia (2005 a 2012). Netrvalo dlouho a z Řezna přišel e-mail od P. Schönfeldera. Měl velkou radost, že vznikla další kniha na téma, kterému zasvětil velkou část života. Pochválil publikaci a ještě se omluvil, že neumí česky, a poslal svou knihu o léčivých rostlinách. Je jen ironií osudu, že zemřel několik měsíců před Václavem.

Nyní, s určitým časovým odstupem, již vzpomínáme na Václava Zeleného jako na veselého a společenského člověka. Čas plynul a poslední článek, který jsme napsali pro loňské číslo *Ochrany přírody* (2020, 6: 51–54) o přírodě Kapverdiských ostrovů, vyšel současně s jeho nekrologem.

Jen málokdo ví, že kromě botaniky, krásných žen a čtyřnohých koček obdivoval silné, naleštěné motorky. Snad v tom byla i vzpomínka na jeho Jawu. Václav žil životem plným a nic neošdil. Uměl pracovat s nasazením, nezanedbával ani svou životní lásku. Když se sešla zábavná společnost, byl šťastný a v uších mi znějí jeho slova: „Tak jsme to dobře zhodnotili.“

Citovanou literaturu uvádíme na webové stránce *Živy*.

Se vzpomínkou a velkou lítostí nad náhlým odchodem dlouholetého autora a spolupracovníka *Živy* se připojuje i redakční rada a redakce.